

2022-06-28

Finansdepartementet

Er referens: Johan Ndure

Remissvar över Boverkets rapport ”Uppdrag att utreda åtgärder för vissa säkerhetsrisker i äldre hissar”

1. Sammanfattning

Hissförbundet **välkomnar utredningen och dess huvudsakliga författningsförslag** för att höja säkerheten av hissar i bostadshus. Utöver det anser Hissförbundet:

- Utredningens **antaganden om nyttoeffekten bygger på fel siffror** och ska åtminstone, om ingen annan statistik är tillgänglig, baseras på de i utredningen dokumenterade olyckorna.
- Den **samhällsekonomiska nyttan är troligtvis högre** än beräknat på grund av att utredningen är begränsad till två skadetyper. Andra nyttoeffekter har inte värderats och mörkertalet över olyckor är sannolikt mycket högt.
- **”Säkerhetshöjande åtgärder” behöver definieras** i Boverkets hissföreskrifter.
- Förslaget om **varningsskylt behöver förtydligas**.
- Den 10-åriga **övergångsperioden** för införandet av författningsförslagen **behöver kompletteras med en riskbaserad turordningsreglering**.
- **Identifieringen av berörda hissar ska ske** som vid tidigare regeländringar **genom att ge mandat till de auktoriserade besiktningsföretagen** att göra noteringar i besiktningsprotokollet.
- En **rapporteringsplikt av olyckor och tillbud** från byggnadsnämnden till Boverket är att rekommendera.

2. Bakgrund

Dagens gällande regelverk, som skiljer mellan hissar i arbetslokaler och bostadshus, har lett till att boende, hissmontörer och andra användare utsätts för mycket högre risker än i motsvarande hiss i arbetslokaler. Det kan få absurda konsekvenser, till exempel att hissar i bostadshus måste upprustas med säkerhetsklassade fotoceller när huset tillfälligt blir en arbetsplats (som exempelvis vid ett stambyte) och sedan rustas ner igen. Man höjer alltså säkerheten för vissa arbetstagare och tar bort den igen för övriga användare. Detta är paradoxalt eftersom det är just i bostadshus som de mest sårbara personerna vistas såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Dessutom används bostadshissar ofta för att flytta möbler och andra skrymmande föremål, samt som arbetsredskap för till exempel hemtjänst, hemleveranser, post, räddningstjänst, reparationer av fastigheten med flera.

3. Hissförbundets ställningstaganden

Författningsförslag (avsnitt 5)

Hissförbundet instämmer i utredningens författningsförslag PBF 3 kap 11 § 4a att utöka kravet på korgdörr eller annat lämpligt skydd i korgöppningen så att hissar för persontransport i alla typer av byggnader omfattas (tidigare enbart arbetslokaler).

Hissförbundet instämmer i utredningens författningsförslag PBF 3 kap 11 § 4c med krav på säkerhetshöjande åtgärder på hissar med kombination av korgrind/vikdörr och slagdörr till våningsplan för att förhindra risken för instängning i detta utrymme. I utredningens avsnitt 5.5 nämns att ändringar i Boverkets hiss föreskrifter kan bli aktuella om författningsförslagen införs. **Hissförbundet rekommenderar även att "säkerhetshöjande åtgärder" definieras i Boverkets hiss föreskrifter**, helst i avstämning med hissbranschen och besiktningsorganen för att säkerställa att ett effektivt skydd monteras (till exempel vertikal plåt på schaktdörrarna samt fotocellist).

Hissförbundet önskar ett förtydligande om att utredningens författningsförslag PBF 3 kap 11 § 4b enbart gäller i vissa fall. Till exempel genom att formulera: *4 b) en skylt som varnar för risken att klämmas av föremål som fastnar i schaktväggen, om hissen ännu inte är försedd med eller inte kan förses med en korgdörr eller annat fysiskt skydd i korgöppningen.*

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser (avsnitt 5.3)

Hissförbundet instämmer i utredningens förslag att reglerna bör träda i kraft så snart som möjligt och med en övergångsperiod som möjliggör att både fastighetsägare och hiss företag kan planera för åtgärderna.

Hissförbundet stödjer en övergångsperiod på 10 år förutsatt att en turordning bestäms för att undvika att åtgärderna skjuts upp in i det sista.

Hissförbundet rekommenderar därför olika övergångsperioder för olika åldersgrupper av hiss ar. Förslagsvis prioriteras de hiss ar med störst risk för olyckor (grindhiss ar med slagdörr samt de äldsta hiss arna utan skydd i korgöppningen). På så sätt skulle de farligaste hiss arna kunna åtgärdas först och resursbrist hos hiss företagen förebyggas. Förslag:

- Hiss ar installerade före 1970 ska vara åtgärdade senast 3 år efter ikraftträdandet.
- Hiss ar installerade mellan 1970-1980 ska vara åtgärdade senast 5 år efter ikraftträdandet.
- Resterande hiss ar ska vara åtgärdade senast 10 år efter ikraftträdandet.

Utan turordningsregler finns det risk att:

- upp till 20 000 hiss ar med betydande säkerhetsrisk er är kvar i drift under övergångsperioden (se utredningens avsnitt 4.5.3, som utgår ifrån att det åtgärdas 5 900 hiss ar i samband med planerat underhåll inom loppet av 10 år)

- hiss företagen inte kan säkerställa tillräckliga resurser för både de nya åtgärderna och löpande säkerhets- och underhållsarbete (se avsnitt 4.4.4). Det är en viktig lärdom från införandet av krav på skydd i korgöppning för hissar i arbetslokaler¹ med en övergångsperiod på 5 år, där merparten av upprustningsuppdrag beställdes i slutet av övergångsperioden.

Sedan avskaffandet av besiktningsmonopolet 1995 saknar Sverige ett centralt hissregister. **Hissförbundet rekommenderar därför ett liknande förfarande som vid införandet av krav på skydd i korgöppning för hissar i arbetslokaler¹** för att underlätta identifieringen av hissar efter ålder. De auktoriserade besiktningsföretagen noterade då i protokollet om hissen omfattades av de nya kraven. Ytterligare en möjlighet att bestämma hissars ålder är att gå efter husets byggdatum.

Hissförbundet rekommenderar dessutom riktade informationsinsatser från Boverket (eller annan myndighet) till fastighetsägarna som upplyser om turordningen och vikten av att i tid planera för åtgärderna genom budgetering med mera.

Konsekvenser för fastighetsägare (avsnitt 6.4)

Hissförbundet bekräftar att förbättringskraven enbart tidigarelägger kostnaderna för säkerhetshöjande åtgärder **och anser att detta bör vägas in tyngre i bedömningen** om huruvida införandet av förbättringskrav är samhällsekonomiskt rimligt för att:

- kostnaden kommer att uppstå oavsett då fastighetsägare behöver åtgärda säkerhetsriskerna i äldre hissar när de är uttjänta
- en tidigareläggning av moderniseringsåtgärder dessutom minskar hissens underhållskostnader
- det varken är proportionerligt eller acceptabelt att medvetet låta kända olycksrisker bestå som orsakat mycket allvarliga skador, framför allt hos barn.

Konsekvenser för boende och besökare (avsnitt 6.5)

Boende och besökare påverkas när moderniseringsarbeten utförs vid hissar i bostadshus. **Hissförbundet vill dock poängtera att de säkerhetshöjande åtgärderna som diskuteras i utredningen inte kräver omfattande hissavstängningar.** Exempel på vanliga åtgärder är installationen av korgdörr (där skydd i korgöppningen saknas helt), som brukar ta mellan 3-4 dagar och installationen av skyddsplåt (för att minska utrymmet mellan farlig innerdörr och slagdörr) som till exempel för en 6-planshiss tar ca. 1 dag.

¹ BFS med ändringar 2011:12 kap. 5 § 2

Investeringskostnaden och nyttoeffekten (avsnitt 6.8.2)

Hissförbundet anser att utredningens antaganden om antal olyckor, som ligger till grund för den samhällsekonomiska nyttokalkylen (ett dödsfall och fyra allvarigare olyckor under en 40-årsperiod), **är baserade på fel siffror.**

I Boverkets utredning redovisas redan fler olyckor under en kortare tidsperiod (avsnitt 4.3.1):

- Minst sex allvarliga olyckor enbart med barn under de senaste 20 åren
- Fyra dödsolyckor och flera allvarliga personskador i början av 2000-talet där framför allt arbetstagare förolyckades i hissar utan skydd i korgöppningen

Hissförbundet bekräftar att den samhällsekonomiska nyttan troligtvis är högre än beräknad på grund av att:

- utredningen enbart tar hänsyn till två typer av personolyckor
- många nyttor inte har kunnat värderas (ökad trygghet, förbättrad tillgänglighet, mindre risk för materiella skador, minskade drifts-/underhållskostnader, lägre bullernivåer, tidsvinster pga. färre stopp, minskade kostnader för utryckning vid hissolyckor etc.)
- det sannolikt finns ett stort mörkertal över inträffade olyckor i Sverige eftersom nationell statistik saknas.

För att komma åt mörkertalet över inträffade olyckor **föreslår Hissförbundet att införa en rapporteringsskyldighet** från byggnadsnämnden (som fastighetsägarna ska rapportera olycksfall och tillbud till) till Boverket för centraliserad statistikföring.

Anne Geitmann
Generalsekreterare Hissförbundet

Om Hissförbundet: Hissförbundet är den svenska branschföreningen för företag som tillverkar, monterar och underhåller hiss- och rulltrappsinstallationer.